

MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI VA MILLIY STANDARTLAR FARQI

Sodiqova Malika Kozimjon qizi

TDIU Andijon fakulteti

Bugalteriya hisobi yo'nalishi

E-mail: malikasadikova127@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (IFRS) va milliy standartlari (MHHS) o'rtasidagi asosiy farqlar tahlil qilingan. Mavzuda xalqaro standartlarning mazmun-mohiyati, ularning jahon miqyosida yagona moliyaviy axborot tizimini shakllantirishdagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida moliyaviy hisobotni xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish jarayoni, bu yo'nalishda olib borilayotgan islohotlar va ularning amaliy ahamiyati tahlil etilgan. Maqolada milliy va xalqaro standartlar o'rtasidagi tuzilma, baholash mezonlari, hisob yuritish tamoyillari hamda normativ-huquqiy asoslar jihatidan mavjud tafovutlar yoritilib, ularni uyg'unlashtirish bo'yicha taklif va tavsiyalar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: moliyaviy hisobot, xalqaro standartlar, milliy standartlar, IFRS, buxgalteriya hisobi, moliyaviy axborot, O'zbekiston amaliyoti.

РАЗЛИЧИЯ МЕЖДУ МЕЖДУНАРОДНЫМИ СТАНДАРТАМИ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ И НАЦИОНАЛЬНЫМИ СТАНДАРТАМИ

Содикова Малика Козимжон кизи

ТДИУ, Андижанский факультет

Направление: Бухгалтерский учет

E-mail: malikasadikova127@gmail.com

Аннотация. В данной статье проанализированы основные различия между международными стандартами финансовой отчетности (IFRS) и национальными стандартами (НМС). В работе раскрывается сущность международных стандартов и их роль в формировании единой системы финансовой информации на мировом уровне. Также рассматривается процесс приведения финансовой отчетности Республики Узбекистан в соответствие с международными стандартами, проводимые в этом направлении реформы и их практическое значение. В статье освещаются различия между национальными и международными стандартами с точки зрения структуры, критериев оценки, принципов ведения учета, а также нормативно-правовой базы. Кроме того, предложены рекомендации по их дальнейшей гармонизации.

Ключевые слова: финансовая отчетность, международные стандарты, национальные стандарты, IFRS, бухгалтерский учет, финансовая информация, практика Узбекистана.

DIFFERENCES BETWEEN INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS AND NATIONAL STANDARDS

Sodiqova Malika Kozimjon qizi

TDIU Andijan Faculty

Accounting Department

E-mail: malikasadikova127@gmail.com

Abstract. This article analyzes the main differences between International Financial Reporting Standards (IFRS) and National Standards. It explains the essence of international standards and their role in forming a unified financial information system at the global level. The article also examines the process of aligning the financial reporting system of the Republic of Uzbekistan with

international standards, the reforms being implemented in this direction, and their practical significance. Furthermore, the study highlights the differences between national and international standards in terms of structure, valuation criteria, accounting principles, and regulatory frameworks. In addition, several proposals and recommendations for harmonizing these standards are presented.

Keywords: financial reporting, international standards, national standards, IFRS, accounting, financial information, Uzbekistan practice.

So‘nggi yillarda jahon iqtisodiyotida global integratsiya jarayonlari chuqurlashgani sari moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlar asosida yuritish zaruriyati tobora ortib bormoqda. Moliyaviy hisobot korxonaning iqtisodiy faoliyati natijalari, moliyaviy holati va pul oqimlari to‘g‘risida aniq hamda ishonchli ma‘lumot beruvchi asosiy hujjat hisoblanadi[1]. Ushbu ma‘lumotlarning sifatli va taqqoslanadigan bo‘lishi investorlarga, kreditorlarga va davlat organlariga to‘g‘ri qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Shu sababli moliyaviy hisobot standartlarining uyg‘unlashtirilishi zamonaviy iqtisodiy boshqaruv tizimining muhim sharti hisoblanadi. Moliyaviy hisobot xalqaro standartlari (IFRS) — bu butun dunyo bo‘ylab moliyaviy hisobotlarni yagona tamoyillar asosida yuritishni ta‘minlaydigan me‘yoriy hujjatlar majmuasidir. Bu standartlar Xalqaro buxgalteriya standartlari kengashi (IASB) tomonidan ishlab chiqiladi[2]. Ularning asosiy maqsadi — turli davlatlardagi korxonalarning hisobotlarini bir xil shaklda tayyorlash orqali axborotning taqqoslanishini va shaffofligini ta‘minlashdir.

Moliyaviy hisobot milliy standartlari esa har bir mamlakatning o‘z iqtisodiy, huquqiy va soliqqa oid xususiyatlariga mos holda ishlab chiqiladi. O‘zbekistonda milliy standartlar Moliya vazirligi tomonidan tasdiqlanib, barcha xo‘jalik yurituvchi subyektlar uchun majburiy hisoblanadi[3]. Shu bois xalqaro va milliy standartlar o‘rtasida bir qancha farqlar mavjud. Xalqaro standartlarda

moliyaviy axborotning asosiy tamoyili — bu uning haqqoniyligi, shaffofligi va bozor qiymatini to‘liq aks ettirishidir. IFRSda aktivlar va majburiyatlar **haqiqiy qiymat** (fair value) asosida baholanadi, ya’ni ularning joriy bozor qiymati hisobga olinadi[4]. Milliy standartlarda esa asosan **dastlabki qiymat** (tarixiy qiymat) qo‘llaniladi, bu esa ayrim holatlarda korxonaning moliyaviy holatini to‘liq aks ettira olmasligi mumkin.

Terminologiya va hisobot tuzilmasida ham farqlar mavjud. IFRS xalqaro amaliyotda qo‘llaniladigan terminlar va tuzilma asosida ishlab chiqilgan bo‘lsa, milliy standartlar ko‘pincha mahalliy qonunchilik va soliq tizimiga moslashtirilgan. Masalan, xalqaro standartlarda “other comprehensive income” kabi tushunchalar mavjud bo‘lib, ular milliy tizimda to‘liq aks etmaydi[5]. Xalqaro standartlar tavsiyaviy xarakterga ega, biroq amaliyotda ularni qo‘llash investorlar va auditorlar tomonidan talab etiladi. Milliy standartlar esa davlat tomonidan qat’iy tartibga solinadi va barcha korxonalar uchun majburiy hisoblanadi. Bu esa moslashuvchanlik darajasiga ham ta’sir ko‘rsatadi: IFRS o‘zgaruvchan iqtisodiy sharoitlarga tez moslasha olsa, milliy tizim ko‘proq an’anaviy shaklda qoladi[6].

O‘zbekiston Respublikasida 2020-yildan boshlab moliyaviy hisobotni xalqaro standartlarga moslashtirish bo‘yicha islohotlar bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. Moliya vazirligi tomonidan 2021–2025-yillarga mo‘ljallangan “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish dasturi” tasdiqlangan[7]. Ushbu dasturga muvofiq, yirik korxonalar, davlat ulushi mavjud tashkilotlar va auditorlik subyektlari IFRS asosida hisobot tayyorlashni boshlagan. Bu jarayon mamlakat iqtisodiyotining jahon moliya bozoriga integratsiyalashuvini tezlashtiradi. Shu bilan birga, bu o‘tish jarayonida ayrim muammolar ham uchramoqda. Eng avvalo, xalqaro standartlar bo‘yicha malakali buxgalter va auditorlar yetishmaydi, shuningdek, IFRS bo‘yicha hisobot yuritish uchun zarur dasturiy ta’minot va texnik imkoniyatlar har doim ham yetarli emas[8]. Shunga

qaramay, davlat tomonidan o‘quv dasturlari, sertifikatlash tizimlari va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik yo‘lga qo‘yilmoqda. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish O‘zbekiston uchun bir qator ijobiy natijalarni beradi. Eng avvalo, bu xalqaro investorlar ishonchini oshiradi, korxonalarining shaffofligini ta‘minlaydi va iqtisodiy raqobatbardoshlikni kuchaytiradi. Shu bilan birga, milliy standartlarni xalqaro me‘yorlar bilan uyg‘unlashtirish orqali buxgalteriya tizimining sifat darajasi ham oshadi[9].

Xulosa qilib aytganda, moliyaviy hisobotning xalqaro va milliy standartlari o‘rtasidagi farqlarni tahlil qilish ularning mazmunini to‘g‘ri tushunish va amaliyotda samarali qo‘llash uchun muhimdir. O‘zbekistonning xalqaro standartlarga o‘tish yo‘lidagi sa’y-harakatlari mamlakat iqtisodiyotining ochiqligi, investitsion jozibadorligi va korporativ boshqaruv tizimining takomillashishiga xizmat qiladi. Kelgusida IFRS bo‘yicha kadrlar tayyorlash, axborot texnologiyalarini joriy etish va qonunchilikni uyg‘unlashtirish orqali bu yo‘nalishdagi islohotlarni yanada chuqurlashtirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish bo‘yicha dastur”, 2021-yil.
2. International Accounting Standards Board (IASB). *Conceptual Framework for Financial Reporting*, London, 2023.
3. O‘zbekiston Respublikasi “Buxgalteriya hisobi to‘g‘risida”gi Qonuni, 2020-yil 24-iyul, O‘RQ-631-son.
4. IFRS Foundation. *International Financial Reporting Standards (IFRS)*, 2022.

5. Karimov A. “Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari: nazariya va amaliyot”, Toshkent: Moliya, 2022.

6. Mavlonov M. “Buxgalteriya hisobi va moliyaviy tahlil asoslari”, Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–4699-son qarori, 2020-yil 24-aprel, “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.

8. Deloitte Uzbekistan. *IFRS Implementation in Uzbekistan – 2023 Overview*.

9. Ergashev B. “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari va ularning O‘zbekiston amaliyotidagi o‘rni”, *Iqtisodiyot va innovatsiyalar jurnali*, №2, 2023.